

Деркач О.О.,
аспірантка другого року навчання
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УДК 293

DOI 10.32782/2663-5666.2024.4.15

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ

Вступ. У сучасному світі діджиталізація та динамічний розвиток штучного інтелекту (ШІ) докорінно змінюють соціальні та правові структури, впливаючи на права людини та принципи міжнародного права. Використання цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, може впливати як на забезпечення, так і на обмеження фундаментальних прав і свобод людини.

Мета статті. Штучний інтелект заповнив весь суспільний простір, вийшовши далеко за межі звичного сприйняття і переробки інформації. В рамках цього виникає потреба в адаптації та розробці правових механізмів, які б вплинули на регулювання ШІ у суспільному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наукова література зосереджена на багатьох аспектах використання штучного інтелекту (ШІ) у питанні захисту прав людини, що відображає багато вимірність цієї проблематики.

У науковому дискурсі виокремлюють шість основних цифрових прав людини: право на доступ до Інтернету, право на вираження поглядів онлайн, право на приватність і захист персональних даних, право на свободу та особисту безпеку, право на мирні зібрання, асоціації та/або використання електронних інструментів демократії, право на цифрове самовизначення (або право на забуття). Стаття 3 Конституції України говорить, що права і свободи людини, їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність [1].

Вітчизняна дослідниця Л. Тарасенко вказує, що доступ до Інтернету носить статус основного права, котре поширюється на всіх людей, незалежно від їх походження, громадянства, релігії тощо. Його гарантує держава, міжнародна

спільнота, в тому числі міжурядові та приватні організації [2, с. 157]. Натомість Н. І. Ткачук зазначає, що інформаційні права та свободи людини – це невід’ємні конституційні права. Сприяння у їх задоволенні зумовлено потребою у їх отриманні, використанні, поширенні, охороні та захисті [3, с. 28].

Оскільки діджиталізація та штучний інтелект це процеси, які функціонують невід’ємно від самої людини, їх надмірний вплив може порушувати права людини, впливаючи на нормальне функціонування. Група дослідників відзначає, що в міжнародно правовому просторі головним документом, який врегульовує питання захисту цифрових та інформаційних прав є Європейська конвенція з прав людини. Стаття 8 Конвенції [4] закріплює повагу до приватного та сімейного життя, а стаття 10 – свободу вираження поглядів [5, с. 92]. Разом з тим, ООН офіційно визнала право на доступ до інтернету як невід’ємне право людини, зазначивши про це у щорічному звіті [6].

Утвердження та забезпечення прав і свобод людини визначається державою як головний обов’язок. Активний розвиток цифрових технологій зумовив розвиток цифрових та інформаційних прав. Цифрове та інформаційне середовище нині неможливо уявити без діджиталізації та ШІ. Вітчизняні дослідники О. С. Гиляка та О. В. Петришин відзначають, що використання цифрових технологій стимулювало трансформаційні процеси в суспільстві, які проявляються у зміні суспільних відносин через активне застосування сучасних цифрових технологій в різних сферах людської діяльності. Цифрова революція, як рушійний фактор розвитку суспільства, сприяла становленню цифрової економіки, формуванню основ цифрового права та

нової структури соціальних взаємин на основі Інтернету, соціальних мереж і різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій. Нині, в умовах сучасного розвитку суспільства цифрові технології формуються нові підходи, які впливають на виробництво та умови переходу до нової формації суспільних відносин, а також цифровізації самого права, яке регулює ці відносини [7, с. 17].

Галузь ІІІ визначається як напрям діяльності у сфері інформаційних технологій, забезпечує створення, впровадження та використання технологій ІІІ. Науковець О. Зозуляк зазначає, що штучний інтелект є результатом інтелектуальної і технологічної діяльності людини. Створений людиною пристроєм або програмним забезпеченням, ІІІ має всі підстави вважатися об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки він є не просто технічним досягненням, а складним інтелектуальним продуктом, що поєднує в собі творчі і технологічні зусилля своїх розробників. Це передбачає можливість його захисту як об'єкта інтелектуальної власності, адже він містить у собі нові алгоритми, оригінальні рішення, дані та методи, що розцінюються як інтелектуальний ресурс із власною вартістю та цінністю [8, с. 97]. В Резолюції 2015/2103(INL) від 16 лютого 2017 року [10] міститься необхідність запровадження правового підґрунтя для використання штучного інтелекту. Зокрема, пропонується створення єдиної європейської системи реєстрації цих технологій, що включає присвоєння індивідуальних реєстраційних номерів. Це дозволить ефективно ідентифікувати апарати, їх власників та умови відшкодування завданих збитків. Резолюція також передбачає створення спеціального агентства для контролю за робототехнікою та порушує питання про залежність людини від технічних пристроїв, включаючи аспекти роботизації людського організму.

Резолюція 2015/2103(INL) від 16 лютого 2017 року [10] міститься необхідність запровадження правового підґрунтя для використання штучного інтелекту. Зокрема, пропонується створення єдиної європейської системи реєстрації цих технологій, що включає присвоєння індивідуальних реєстраційних номерів. Це дозволить ефективно ідентифікувати апарати, їх власників та умови відшкодування завданих збитків. Резолюція також передбачає створення спеціального агентства для контролю за робототехнікою та порушує питання про залежність людини від технічних пристроїв,

включаючи аспекти роботизації людського організму.

Група дослідників відзначає, що відповідно до Резолюції 2015/2103(INL) від 16 лютого 2017 року [10], відповідальність за заподіяну шкоду не може покладатися на роботів, в тому числі й на штучний інтелект, що використовується в робототехніці. Відповідальність лягає виключно на людину, яка є виробником, оператором, власником або користувачем. Для встановлення юридичної відповідальності необхідно довести провину людини, яка мала можливість передбачити та запобігти заподіяну шкоди. У зв'язку з цим пропонується впровадження обов'язкової системи страхування, яка б покривала ризики завдання негативних наслідків та спричинену шкоду [11, с. 311].

Дослідник Г. М. Андрощук відзначає, що країна-сусідка України – Польща, активно зайнялася політикою розвитку штучного інтелекту, затвердивши Меморандум на 2019–2027 рр. Відповідно до сформованого Меморандуму про розвиток штучного інтелекту очікується формування плану впровадження ІІІ в усі сфери суспільного життя. Задля покращення свого місця у міжнародному правовому та технологічному просторі Польща прагне увійти до вузької групи 20–25% країн, які будують ІІІ і свій подальший розвиток пов'язують із цим напрямом. Так, до 2025 року планується створити понад 70 компаній, які б активно використовували ІІІ у своїй повсякденній діяльності [14].

Юристка у сфері ІІІ О. Петрів говорить, що посилена активна робота над питанням врегулювання штучного інтелекту розпочалася у 2018 році. Важливим напрямком такої роботи стало ухвалення Конвенції із ІІІ, прав людини, демократії та верховенства права та ArtificialIntelligenceAct(далі – AI Act) [17]. Згадана Конвенція ухвалена 17 травня 2024 року Комітетом Міністрів Ради ЄС. Це по суті перший профільний документ міжнародного рівня, перший договір у сфері штучного інтелекту, який став відкритим для всього цивілізованого світу. Ухваленні Конвенції передувала низка прийнятих складних рішень та розробка міжнародно-правових і політичних інструментів у сфері ІІІ. Кожен із цих документів визначав правила та рекомендації щодо функціонування системи ІІІ. Серед цих документів варто виокремити Декларацію Комітету міністрів Ради ЄС про маніпулятивні алгоритмічні процеси, від 13.02.2019 року. Вказана декларація спрямовувалась на розгляд проблем маніпулю-

вання поведінкою людей та виборами, використання даних для виявлення особистих вразливостей, загроз для права людини прийняття самостійних рішень без впливу автоматизованих систем, а також інших ризиків, пов'язаних із роботою таких систем. Відповідно до декларації, держави-члени домовилися приділяти увагу вирішенню цих проблем, розглядати можливість додаткових механізмів правового захисту від порушень прав людини через автоматизовану обробку даних, а також сприяти розвитку цифрової грамотності. Крім того, вони наголосили на необхідності розгляду питання щодо посилення регуляторних рамок, а також впровадження інших заходів для належного функціонування алгоритмічних інструментів.

Ще одним міжнародним документом, який ліг в основу Конвенції ШІ є Рекомендація ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту, ухваленої 23.11.2021 року [18]. Документ визначає рекомендації, які стосуються заборони систем масового стеження та соціальної оцінки, а також забезпечення прозорості алгоритмів захисту персональних даних.

Стаття 2 Конвенції на міжнародному визначає поняття «система штучного інтелекту» як машинну систему, яка на основі вхідних даних робить висновки для явних чи прихованих цілей, генеруючи результати, такі як прогнози, контент, рекомендації чи рішення, що можуть впливати на фізичні або віртуальні середовища. Системи штучного інтелекту різняться за ступенем автономності та здатністю до адаптації після їх розгортання. Це визначення дає можливість сторонам розуміти що таке ШІ. Його життєвий цикл (проектування, розробка, тестування, впровадження, експлуатація, моніторинг, оцінка та вдосконалення).

Виклад основного матеріалу. Актуальність дослідження питання захисту прав людини в умовах використання ШІ обумовлена низкою визначальних факторів. Одним із таких є поширення цифрових технологій та їх впливу на права людини. Оскільки технології стали частиною нашого повсякденного життя, використання ШІ може порушувати право на приватність, можливість контролювати й управляти власними ресурсами. Система ШІ здатна збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації. З одного боку це зручний функціональний процес, який створений з метою спрощеного збирання та обробки великих об'ємів інформації. З іншого боку надмірне захоплення ШІ може знизити продуктивність і порушити права людини. Зважаючи на

це, варто відзначити, що хоча ШІ й має величезну вагу в суспільному просторі, проте не зникає потреба в обережному підході і чіткому правовому регулюванні цього питання для запобігання можливим порушенням прав людини.

Очевидно, що без права на доступ до Інтернету було б неможливим виникнення та розвиток інших цифрових прав. Інтернет є основою для реалізації цифрових свобод, забезпечуючи можливість вільного обміну інформацією, доступу до знань та комунікації, які стали базисом для формування сучасних цифрових прав людини.

Доцільно зауважити, що індивід, який використовує інтернет-технології, є найбільш вразливим з точки зору дотримання прав і свобод людини. Після відвідування мережі він залишає велику кількість інформації про себе і має обмежені можливості впливати на її редагування або видалення. Хоча комп'ютерні моделі не вважаються особистостями, вони здатні впливати на формування громадської думки та ставлення до релігійних і сімейних цінностей. Враховуючи їх неконтрольований розвиток, такі моделі можуть завдати значної шкоди особистим правам та інтересам людини [9, с. 153].

Питання дослідження впливу штучного інтелекту на людину почали вивчати науковці-міжнародники у далеких 70–80хх роках ХХ століття. У цей період вчені звертали увагу на наслідки автоматизації процесів і інтеграції нових технологій у повсякденне життя людини. Основна увага приділялася етичним аспектам, можливостям забезпечення безпеки, а також ризикам, пов'язаним із зміною робочих місць і соціальною структурою. З початку ХХІ століття одним із головних документів, який заклав підвалини для цивільно-правового регулювання та розуміння робототехніки й ШІ стала Резолюція 2015/2103 (INL) [10]. Вказана Резолюція визначила основи впливу робототехніки та штучного інтелекту і стала, незважаючи на рекомендаційний характер, основою для запровадження наступних міжнародних стандартів. Разом з тим, Резолюція передбачила запровадження цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану робототехнікою і штучним інтелектом, на агентів, тобто фізичних осіб, які використовують такі технології.

Сьогодні країни пострадянського простору також стикаються з необхідністю інтеграції в цифровий світ. Важливими кроками в цьому напрямку стали приєднання України у 2019 році до Керівних принципів Організації економіч-

ного співробітництва і розвитку (ОЕСР) [12] з питань штучного інтелекту, а також підписання 29 грудня 2020 року угоди між Україною та ОЕСР про відновлення дії меморандуму про взаєморозуміння. У цій угоді зазначається, що Україна приєдналася до Рекомендації Ради ОЕСР щодо штучного інтелекту. Трохи раніше, 2 грудня 2020 року Україна прийняла Концепцію розвитку ШІ. Пріоритетним напрямком реалізації Концепції визнано таке:

- зайняття Україною важливого місця серед інших країн світу в сегменті світового ринку технологій штучного інтелекту та високих позицій у міжнародних рейтингах;
- формування умов для участі в діяльності міжнародних організацій і реалізації ініціативи, спрямованої на формування стратегій розвитку, регулювання та стандартизації ШІ;
- впровадження ШІ-технологій у соціальні сфери (освіту, медицину, економіку, публічне управління, кіберпростір, оборонну галузь тощо);
- забезпечення доступу до інформації, її використання та розроблення технологій ШІ для виробництва товарів і послуг;
- підвищення рівня захисту суспільства через застосування ШІ тощо.

Загалом, Концепція розвитку ШІ закріплює основи для використання ШІ лише за умов дотримання верховенства права, основоположних прав і свобод людини і громадянина, демократичних цінностей, захисту персональних даних, забезпечення права на особисте й сімейне життя, а також розроблення власного Етичного кодексу ШІ [13].

Досліджуючи питання міжнародного захисту прав людини в умовах розвитку ШІ необхідно зазначити, що особлива увага приділяється зв'язку ШІ із забезпеченням дотримання прав людини. Рекомендаціями CM/Res (2022) 1 Комітету Міністрів Ради ЄС державам-членам щодо впливу алгоритмічних систем на права людини [15], ухваленої 08.04.2020 року, визначено основні напрямки захисту прав людини. Вказана Рекомендація прямо не визначає ШІ, однак дає визначення алгоритмічних систем як таких, що будуються на процесах математичної оптимізації, сортування і класифікації тощо [16].

Рекомендація CM/Res (2020) 1 Комітету Міністрів Ради Європи для держав-членів щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, ухвалена 8 квітня 2020 року [15], визначає ключові проблемні напрями взаємодії цих систем із правами людини. До основних питань належать зокрема такі питання:

- розробка взаємодії держав і політик та встановлення відповідних норм у національному законодавстві;
- безпека використання алгоритмічних систем;
- впровадження міжнародних стандартів роботи з алгоритмічними системами з огляду на права людини та громадянські свободи;
- підтвердження зобов'язань держав щодо захисту прав людини в процесі використання таких систем [15].

Наступним документом, який ліг в основу створення Конвенції ШІ є Рекомендація щодо штучного інтелекту, ухвалена Радою Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) від 22.05.2019 року. Зміст цієї декларації визначає принципи відповідального управління ШІ та виокремлення певних питань національної політики. В рамках цього пропонувалося, що розробники ШІ мають право надавати інформацію про набори даних, а також процеси і рішення, які приймаються системою ШІ.

Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 08.04.2020 року [15] спрямована на захист прав людини під час використання нею алгоритмічних систем. Вказана Рекомендація закликає держав-членів переглянути нормативно-правові бази і політику використання алгоритмічних систем, забезпечити їх відповідність етичним принципам і правам людини. Наголошено, що приватний сектор повинен неодмінно прав людини, регіональних та міжнародних стандартів під час використання ШІ.

Ще одним міжнародним документом, який ліг в основу Конвенції ШІ є Рекомендація ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту, ухваленої 23.11.2021 року [18]. Документ визначає рекомендації, які стосуються заборони систем масового стеження та соціальної оцінки, а також забезпечення прозорості алгоритмів захисту персональних даних.

Резолюції та рекомендації ПАРЕ також є складовою Конвенції ШІ. Їх головним завданням є вивчення можливостей та виявлення ризиків штучного інтелекту прав людини, демократії і верховенства права. Ці міжнародні документи у сфері регулювання ШІ схвалюють низку основних етичних принципів, які необхідно застосовувати до системи ШІ. В процесі розробки Конвенції ШІ враховано й міжнародні керівні принципи Хіросімського процесу G7, розроблені спеціально для організацій, що розробляють провідні системи ШІ і Міжнародний кодекс поведінки Хіросімського процесу для

організацій, що розробляють передові системи ШІ (прийнятого 30.10.2023 року). AI Act є міжнародним документом, який встановлює загальну регуляторну рамку для систем ШІ на ринку ЄС [19].

Отже, на сьогодні Конвенція ШІ є єдиним комплексним міжнародним документом, що відкриває нові можливості для регулювання штучного інтелекту (ШІ) в міжнародному правовому просторі. Держави-учасниці можуть адаптувати свої національні системи, вносячи додаткові зміни для посилення захисту прав людини в умовах використання ШІ.

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) відкриває широкі можливості для трансформації суспільства, водночас породжуючи суттєві правові та етичні виклики. Дослідження практичних прикладів порушень прав людини, пов'язаних із застосуванням ШІ, таких як безпідставні обвинувачення, масове спостереження та виявлення дискримінаційних практик, підкреслює нагальну необхідність удосконалення міжнародно-правового регулювання в цій галузі.

Важливим напрямом є також створення стандартів етичного використання ШІ, які б відповідали сучасним викликам та сприяли правозахисному підходу у сфері цифрових технологій. Оскільки впровадження ШІ набуває дедалі більшого масштабу у різних сферах суспільного життя, питання щодо нових аспектів правового регулювання, а також захисту прав та свобод людини залишатимуться актуальними, вимагаючи поглиблених досліджень та впровадження інноваційних підходів у правове поле.

З дослідження та аналізу можна стверджувати про основні проблеми, а саме:

1. Непрозорість алгоритмів, які використовуються та недостатній захист персональних даних.

2. Брак міжнародно-правових стандартів, які б забезпечували узгоджений та злагоджений підхід до регулювання ШІ у світовому масштабі.

3. У національному законодавстві відсутність чітких стандартів і механізмів контролю за використанням ШІ.

Практичні приклади порушення прав людини у зв'язку із застосуванням ШІ-технологій:

Кейс 1. США. Справа Роберта Вільямса проти департаменту поліції Детройта.

Справа афроамериканця, який був заарештований – набула широкого розголосу і висвітлювалася у багатьох медіа, так як це був перший

випадок неправомірного арешту, через використання поліцією технології розпізнавання обличчя, яка помилково ідентифікувала Вільямса як підозрюваного.

Випадок із Робертом Вільямсом, афроамериканцем, який був помилково заарештований поліцією Детройта через помилкову ідентифікацію системою розпізнавання обличчя, широко висвітлювався в медіа. Цей інцидент став першим відомим випадком у США, коли технологія розпізнавання обличчя призвела до неправомірного арешту. Вільямс провів понад 30 годин під вартою, перш ніж був звільнений. Проаналізувавши той матеріал, що висвітлювався, чітко простежуються, як мінімум нормативних акти, а саме ст. 10 Загальної декларації прав людини «Порушення права на справедливий суд», через упередженість, що підозрюваний афроамериканець, та порушення презумпції невинуватості.

Висновки. Забезпечення ефективного правового регулювання ШІ-технологій є ключовим фактором захисту прав людини та запобігання зловживанням у цифровому просторі. Розробка та імплементація вищезазначених рекомендацій сприятимуть створенню збалансованої правової бази як на національному, так і на міжнародному рівнях, забезпечуючи прозорість і підзвітність технологій штучного інтелекту. Створення національних та міжнародних профільних органів, відповідальних за моніторинг використання ШІ-технологій, забезпечення контролю та запобігання порушенням прав людини.

Перспективи подальших досліджень у цій галузі надзвичайно широкі, оскільки цифрові технології продовжують швидко розвиватися, і на зміну застарілим підходам приходять нові. З огляду на ці швидкі зміни, потреба в оновленні законодавства, яке б відповідало актуальним технологіям і загрозам, стає все більш нагальною. Подальші дослідження також можуть зосередитися на деталізації юридичних механізмів відповідальності у сфері ШІ та алгоритмічних систем, зокрема щодо забезпечення прозорості та підзвітності розробників і користувачів таких систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: станом на 1 листоп. 2024 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2024. 82 с.
2. Тарасенко Л. Право на доступ до інтернету. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2020. № 71. С. 53–61.

3. Ткачук Н.І. Інформаційні права і свободи людини і громадянина в Україні: визначення термінів, співвідношення понять. *Інформація і право*. 2018. № 2 (25). С. 17–30.

4. Європейська конвенція з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 29.10.2024)

5. Денисенко К. В., Борко І. С., Косов О. М. Реалізація цифрових та інформаційних прав людини в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2023. № 77, 1. С. 90–94. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/16-1.pdf> (дата звернення 22.10.2024)

6. ООН визнала доступ до Інтернету базовим правом людини. Українська правда: веб-сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2011/06/8/80042/> (дата звернення 22.10.2024)

7. Петришин О. В., Гиляка О. С. Права людини в цифрову епоху: виклики, загрози та перспективи. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. Т. 28. № 1. С. 15–23. URL: doi: 10.37635/jnalsu.28(1). (дата звернення 29.10.2024)

8. Зозуляк О.І. Штучний інтелект як об'єкт цивільно-правового регулювання. *Доктрина приватного права: традиції та сучасність*. 2022. С. 95–103.

9. Прохазка Г. А. Штучний інтелект в міжнародному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 153–155. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2022/33.pdf (дата звернення 29.10.2024)

10. Резолюція 2015/2103 (INL). URL: [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2015/2103\(INL\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2015/2103(INL)) (дата звернення 25.10.2024)

11. Теличко О.А., Рекун В.А. Чабаненко Ю.С. Проблеми визначення та нормативного закріплення поняття «штучний інтелект» у законодавстві зарубіжних країн та України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 310–313. URL:

http://www.lsej.org.ua/2_2021/77.pdf (дата звернення 27.10.2024)

12. Керівні принципи Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР): веб-сайт. URL: <https://www.gov.pl/attachment/d463accf-c377-48db-91da-8c7cb0e8531f> (дата звернення 22.10.2024)

13. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження КМУ від 2 грудня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 29.10.2024)

14. Андрощук Г.М. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Польщі. *Юридична газета онлайн*. 2020. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/strategiya-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-v-polshchi-.html> (дата звернення 22.10.2024)

15. Рекомендація CM/Rec (2020) і Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо впливу алгоритмічних систем на права людини : ухвалено Комітетом Міністрів 8 квітня 2020 року на 1373 засіданні Заступників Міністрів. URL: <https://www.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/Rec-20201-UKR.pdf> (дата звернення 22.10.2024)

16. Буров М.О. Хто несе відповідальність за помилки штучного інтелекту? *Юрист і Закон*: 2019. № 17. веб сайт: URL: <https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine/900508> (дата звернення 22.10.2024)

17. ArtificialIntelligenceAct. URL: <http://surl.li/psqtsc> (дата звернення 29.10.2024)

18. Рекомендація ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту, ухваленої 23.11.2021 року.

19. Петрів О. Від гучних заяв до практики: реалії регулювання штучного інтелекту. *Центр демократії та верховенства права*. 2024. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu/> (дата звернення 22.10.2024)

20. Інформаційне агентство УНІАН https://internetua.com/rozpiznavannya-oblics-u-ssha-prizvelo-do-nepravomimnih-areshtiv?utm_source=chatgpt.com

Деркач О.О. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ

У статті розглядаються особливості міжнародного захисту прав людини в умовах швидкої діджиталізації та активного впровадження технологій штучного інтелекту (ШІ). Окрему увагу приділено міжнародно-правовим стандартам і нормам, які стають визначальними в процесі забезпечення прав і свобод людини в цифровому просторі. Трансформація сучасного суспільства, обумовлена розвитком інформаційного середовища, значно підсилює вплив цифровізації на всі соціальні та правові процеси. Однак, широке застосування цифрових технологій у різних сферах життя призводить до необхідності переосмислення існуючих прав і свобод людини й громадянина, впливаючи на формування нового правового феномену – цифрових прав та свобод людини в умовах розвитку діджиталізації та ШІ.

Стаття розкриває сучасні проблеми, пов'язані з алгоритмічними системами, використанням великих масивів даних, безпосередньою загрозою приватності, свободою слова та іншими аспектами цифрових прав людини. Розглянуто рекомендаційні міжнародні документи, на основі яких держави-члени можуть розробляти власні національно-правові механізми регулювання ШІ, враховуючи необхідність забезпечення безпеки, етичності та відповідальності розробників і користувачів. Враховуючи високий рівень автономності та адаптивності сучасних систем ШІ, автор зосереджує увагу на ризиках порушення прав людини, які можуть виникнути внаслідок автоматизованої обробки персональних даних. В рамках цього виникає необхідність у створенні системи міжнародного контролю за використанням ШІ.

Особлива увага приділяється впливу новітніх європейських досягнень, зокрема Конвенції ШІ та AI Act, що впливають на формування глобального правового середовища ізврегулювання цифрових прав. На основі аналізу європейського досвіду визначено перспективи адаптації цих норм в національні правові системи країн пострадянського простору, зокрема й в Україну. З огляду на невпинний розвиток цифрових технологій

та зміну соціально-економічних реалій, автор робить висновок про важливість подальших досліджень та адаптації міжнародних правових норм до національних систем, враховуючи етичні, правові та соціальні аспекти взаємодії людини та ІІІ в сучасному світі.

Ключові слова: діджиталізація, штучний інтелект, інформаційний простір, міжнародне законодавство, приватність, цифрове суспільство.

Derkach O.O. INTERNATIONAL PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AMIDST DIGITALIZATION AND DEVELOPMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS

The article examines the peculiarities of the international protection of human rights in the conditions of rapid digitization and the active implementation of artificial intelligence (AI) technologies. Particular attention is paid to international legal standards and norms, which become decisive in the process of ensuring human rights and freedoms in the digital space. The transformation of modern society, caused by the development of the information environment, significantly strengthens the impact of digitalization on all social and legal processes. However, the widespread use of digital technologies in various spheres of life leads to the need to rethink the existing rights and freedoms of a person and a citizen, influencing the formation of a new legal phenomenon on digital human rights and freedoms in the context of the development of digitalization and AI.

The article reveals modern problems related to algorithmic systems, the use of large datasets, a direct threat to privacy, freedom of speech and respect for digital human rights. Recommended international documents are considered, on the basis of which member states can develop their own national legal mechanisms for AI regulation, taking into account the need to ensure the safety, ethics and responsibility of developers and users. Given the high level of autonomy and adaptability of modern AI systems, the author focuses on the risks of human rights violations that may arise as a result of automated processing of personal data. As part of this, there is a need to create a system of international control over the use of AI.

Special attention is paid to the influence of the latest European achievements, in particular the AI Convention and the AI Act, which affect the formation of the global legal environment for the regulation of digital rights. On the basis of the analysis of the European experience, the prospects of adapting the sen orms to the national legal systems of the countries of the post-Soviet space, in particular to Ukraine, are determined. Given the relentless development of digital technologies and changing socio-economic realities, the author concludes the importance of further research and adaptation of international legal norms to national systems, taking in to account the ethical, legal and social aspects of then traction of humans and AI in the modern world.

Key words: digitization, artificial intelligence, information space, international legislation, privacy, digital society.